

Plan van aanpak
Monitoring en evaluatie
Nationaal Programma Onderwijs
-
Funderend onderwijs

Versie 25 juni 2021

Inhoud

1.	Inleiding.....	2
1.1	Nationaal Programma Onderwijs.....	2
1.2	Doelen monitoring en evaluatie.....	2
1.3	Opzet van monitoring en onderzoek.....	3
1.4	Uitgangspunten en aandachtspunten.....	4
1.5	Status en proces totstandkoming van het plan.....	4
1.6	Leeswijzer.....	4
2.	Implementatiemonitor NP Onderwijs.....	5
2.1	Doel implementatie-monitor.....	5
2.2	Opzet van de implementatiemonitor.....	5
2.3	Nadere toelichting belangrijkste deelonderzoeken.....	8
3.	Resultatenmonitor op stelselniveau.....	11
3.1	Doel.....	11
3.2	Opzet van de resultaatmonitor.....	12
3.3	Toelichting.....	14
4.	Effectmeting van een aantal specifieke interventies.....	18
4.1	Doel effectmeting.....	18
4.2	Onderzoekopzet op hoofdlijnen.....	18
4.3	Toelichting.....	18
5.	Governance, begeleiding en rapportages.....	21
5.1	Brede stuurgroep.....	21
5.2	Focusgroepen.....	21
5.3	Wetenschappelijke Expertgroep.....	21
5.4	Rapportages en verspreiding van onderzoeksresultaten.....	22
	Bijlage: analyses door DUO.....	24

1. Inleiding

1.1 Nationaal Programma Onderwijs

De komende 2,5 jaar ontvangen scholen in het funderend onderwijs in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) extra middelen om bewezen interventies te kunnen inzetten die zorgen voor herstel van corona-gerelateerde vertragingen. Het gaat daarbij om de brede ontwikkeling van leerlingen, dus om de cognitieve vertragingen, de sociaal-emotionele ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen. Het NP Onderwijs richt zich in principe op alle leerlingen, maar er is extra aandacht voor specifieke doelgroepen nodig, om daarmee de oplopende kansenongelijkheid als gevolg van corona, tegen te gaan en ongedaan te maken. Het is daarnaast wenselijk dat de uitvoering van het programma ook een duurzaam effect heeft en de kennis over effectieve interventies vergroot.

Samenvattend zijn de maatschappelijke doelen van het NP Onderwijs:

- 1) Herstel van de corona-gerelateerde vertraging in de leergroei en ontwikkeling van leerlingen (cognitief, sociaal-emotioneel, welbevinden)
- 2) Herstel van de corona-gerelateerde toegenomen kansenongelijkheid
- 3) Steviger basis voor goed onderwijs (duurzaam leereffect)

Deze doelen van het programma zijn het vertrekpunt voor de monitoring en evaluatie van het programma en de onderzoeken die in dit verband worden uitgevoerd. Wij verwachten overigens niet dat scholen met de tijdelijke middelen van het NP Onderwijs in staat zijn om de kwaliteitsproblemen en kansenongelijkheid die bestonden voor corona duurzaam aan te pakken, maar wel dat zij zich ervoor inzetten dat leerlingen zo snel mogelijk weer bij zijn en de impact van corona op hun schoolcarrière en verdere loopbaan beperkt blijft.

1.2 Doelen monitoring en evaluatie

De uitvoering van het NP Onderwijs wordt op twee niveaus gemonitord: op schoolniveau door scholen en besturen met onder andere de schoolscan en op landelijk niveau door OCW. Dit plan heeft betrekking op het landelijk niveau.¹

De onderzoeksdoelen van de landelijke monitoring zijn:

- 1) Zicht op de omvang, aard en de verdeling van de corona-gerelateerde vertragingen en de mate waarin het lukt om die in de komende jaren weg te werken. Het gaat hierbij zowel om de cognitieve vertragingen, vertraging of verstoring van de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en het welbevinden van leerlingen.
- 2) Zicht op de implementatie van het programma door scholen en gemeenten, zodat OCW een actueel en accuraat beeld heeft van de uitvoering, succesfactoren en knelpunten (werkdruk, lerarentekort), gekozen interventies, of scholen het gevraagde proces doorlopen en de effectiviteit van de ondersteuning door OCW (helpdesk, kenniscommunity en ondersteuning scholen met extra uitdagingen).
- 3) Meer kennis over de effectiviteit van (veelbelovende) interventies, duurzame kennisontwikkeling en versterking van de kennisinfrastructuur.

¹ In de bijlage bij de Kamerbrief over het NP Onderwijs van 17 februari 2021 worden de kaders voor de monitoring geschetst. Dit plan van aanpak is daar de uitwerking van.

De onderzoeken hebben niet alleen een rapportagefunctie, maar dragen op verschillende manieren bij aan de uitvoering van NP Onderwijs. De onderzoeken dragen bij aan:

- 1) De effectiviteit van het programma, doordat:
 - a. op basis van de monitoring tussentijds kan worden bijgesteld door OCW, bijvoorbeeld door: aanpassing/ aanvulling van het keuzemenu, ondersteuning van scholen, verdeling van de middelen, wegnemen van belemmeringen en knelpunten;
 - b. de monitoring gedurende de uitvoering bijdraagt aan de kennisbasis van leraren, schoolleiders, besturen en gemeenten en een lerend effect heeft;
- 2) Zicht op de vertragingen en voortgang van het programma mede ten behoeve van de halfjaarlijkse voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer;
- 3) Een zorgvuldige evaluatie van het programma na afloop;
- 4) Meer kennis over de effectiviteit van specifieke interventies.

1.3 Opzet van monitoring en onderzoek

Het plan van aanpak voor monitoring en onderzoek van het programma bestaat uit drie hoofdonderdelen: de implementatiemonitor, de resultatenmonitor en de effectmeting.

Implementatiemonitor

Inzicht in de implementatie van het programma door scholen en gemeenten. Welke interventies kiezen zij, welke doelgroepen, proces interventiekeuze, implementatie interventies, belemmeringen (werkdruk, lerarentekort), effectiviteit ondersteuning OCW.

- Zelf-rapportage door scholen over interventiekeuze (begin september 2021, eventueel herhalen in 2022)
- Diepte-onderzoek bij een steekproef van scholen (sept. 2021, begin 2022, voorjaar 2023)
- Diepte-onderzoek bij gemeenten (momenten nader te bepalen)
- Verder: monitoring verzuim, vacatures; evaluatie IOP.

Resultatenmonitor

Inzicht in de omvang, aard en verdeling van de vertragingen en andere verstoringen in de ontwikkeling van leerlingen. De analyses worden zoveel mogelijk periodiek herhaald.

- Periodieke analyse LVS-data: o.a. via NCO (po) en CITO (vo)
- Onderwijsloopbanen: zittenblijven, uitstroom door DUO
- Welbevinden, sociaal-emotionele vaardigheden en executieve functies: nader te bepalen
- Eindresultaten: eindtoets po, SE, CE en Staatsexamen vo
- Zelf-rapportage door scholen over vertraging (begin september 2021, optie voor herhaling in 2022)
- Diepte-onderzoek bij een steekproef van scholen (sept. 2021, mei 2022, mei 2023)
- Verder: kwalitatief beeld uit themaonderzoek inspectie (september); aanvullend onderzoek specifieke terreinen en doelgroepen

Effectmeting interventies

Meer inzicht in de effectiviteit van 5 tot 10 zeer kansrijke interventies. Draagt bij aan de duurzame kennisontwikkeling.

- Scholen kunnen intekenen op interventies die in een wetenschappelijk gecontroleerde setting worden uitgevoerd vergelijkbaar met EEF.
- Levert inzicht op in de omstandigheden waaronder interventies het meeste effect hebben.

Samenhang tussen de onderdelen

Samenvattend verloopt de monitoring van het NP Onderwijs langs twee hoofdlijnen: de implementatiemonitor en de resultatenmonitor. Daarnaast vindt specifiek aanvullend onderzoek plaats naar de effectiviteit van een aantal interventies. De scheiding tussen de implementatiemonitor en de resultatenmonitor is niet altijd even strikt. Voor sommige onderzoeken geldt dat deze informatie oplevert voor beide onderdelen. Zo zullen verschillende onderzoeken en bevragingen van scholen in het kader van de implementatiemonitor ook informatie opleveren voor de resultaatmonitor. De rapportage door scholen verrijkt en verdiept het beeld dat aan de hand van kwantitatieve bronnen over de vertragingen kan worden gegeven.

1.4 Uitgangspunten en aandachtspunten

Bij het opstellen van dit plan is rekening gehouden met de volgende aandachtspunten.

- De **onderzoekslast** voor het veld mag niet te groot zijn. Schoolteams en schoolbesturen hebben sinds de eerste lock down alles op alles gezet om het onderwijs op peil te houden. In het kader van NP Onderwijs wordt van hen verwacht dat zij een plan maken en uitvoeren om leerlingen zo snel mogelijk weer perspectief te geven. Onderzoek draagt idealiter direct bij aan de informatiepositie van de school.
- **Geen dubbel werk:** waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van onderzoek dat al (door anderen) is ingepland.
- **Veilig** gebruik van data: de privacy van leerlingen is gewaarborgd en nieuwe datastromen (lvs-analyses, vragenlijst aan scholen, steekproefonderzoek) worden door OCW alleen gebruikt voor een stelselbeeld, niet om de inspanningen van individuele scholen en besturen te beoordelen.
- **Representativiteit:** als blijkt dat gebruikte bronnen geen representatief beeld geven, wordt zeer terughoudend omgegaan met het trekken van conclusies voor het stelsel.
- **Aandacht voor brede ontwikkeling:** voor niet alle leer- of ontwikkelingsgebieden en sectoren zijn geschikte bronnen direct voor handen. Vanuit de monitoring is daar ook aandacht voor. We denken dan met namen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en welbevinden.
- Ook is er **aandacht voor specifieke domeinen:** wij denken aan Caribisch Nederland, praktijkonderwijs en nieuwkomersonderwijs.
- **Focus:** voor een effectieve monitoring is het tegelijk van belang om focus te houden en goed af te bakenen wat het doel is en welke onderzoeksvragen daarbij passen.

1.5 Status en proces totstandkoming van het plan

Dit plan van aanpak bevat de belangrijkste kaders voor de monitoring en onderzoek van het NP Onderwijs. Sommige elementen moeten nog nader uitgewerkt worden, andere onderdelen zijn al uitgevoerd. De stuurgroep voor de monitoring NP Onderwijs en de Wetenschappelijke Expertgroep worden betrokken bij de verdere uitwerking van het plan (zie hoofdstuk 5). Beide overlegtafels zijn bij het opstellen van dit plan geraadpleegd.

1.6 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken (2 t/m 4) wordt eerste ingegaan op de drie hoofdonderdelen van de monitoring. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 ingegaan op de beoogde rapportage- en evaluatiemomenten, de organisatie van de monitoring en de wijze waarop expertise uit het veld en de wetenschap daarbij worden betrokken.

2. Implementatiemonitor NP Onderwijs

Doel	Zicht op de implementatie van het NP Onderwijs door scholen en gemeenten, vooral t.a.v. de interventies die zij inzetten, ondersteuningsbehoefte, uitvoeringsproblematiek en ervaren brede opbrengsten.
Belangrijkste vragen	- Welke interventies en combinatie van interventies worden door scholen en gemeenten gekozen? - Hoe verloopt het proces van interventiekeuze bij scholen? - Hoe verloopt de implementatie van de interventies? - Wat zijn randvoorwaarden voor implementatie en welke belemmeringen worden ervaren? ² - Effectiviteit van de ondersteuning vanuit OCW: hoe wordt deze ervaren, worden de juiste scholen daarmee bereikt? - Wat dragen andere partijen (zoals gemeenten) bij aan de interventies? - Hoe verloopt de samenwerking tussen gemeenten en scholen en/of besturen? —Wat zijn de (ervaren) brede opbrengsten bij scholen, ouders, leerlingen? (Effectiviteit interventies)
Belangrijkste bronnen/ onderzoeken	- Antwoorden van scholen n.a.v. de schoolscan en schoolprogramma september 2021 en voorjaar 2022 - Meerjarig verdiepend implementatie-onderzoek bij scholen - Meerjarig verdiepend implementatie-onderzoek bij gemeenten - Analyse van de verantwoording door besturen via het jaarverslag (xblr) - Analyse helpdeskvragen - Aanvullende analyses DUO-monitors i.v.m. mogelijke knelpunten - Evaluatie Inhaal- en ondersteuningsprogramma's (IOP)

2.1 Doel implementatie-monitor

Hoofddoel van de implementatie-monitor is om een landelijk beeld te krijgen van en zicht te houden op de implementatie van het NP Onderwijs bij scholen en via gemeenten, o.a. door de inhoud van de schoolprogramma's, interventiekeuze, ondersteuningsbehoeften en uitvoeringsproblematiek in kaart te brengen en te monitoren.

Op basis van de implementatie-monitor kan worden bijgestuurd, bijvoorbeeld door aanpassing van de ondersteuning aan scholen, aanpassing van de menukaart of praktijkkaarten en actieve kennisdeling via de kenniscommunity.

² Ziet ook op motie Van den Hul/ Raan over recht doen aan verschillen in de mate waarin het lerarentekort het laten inlopen van opgelopen achterstanden bemoeilijkt, 35570-VIII-195.

2.2 Opzet van de implementatiemonitor

De implementatie-monitor loopt vanaf zomer 2021 tot eind 2023 en maakt gebruik van verschillende gegevensbronnen en onderzoeken. De kern van het onderzoek wordt gevormd door de uitvraag aan scholen, het verdiepend onderzoek onder scholen en verdiepend onderzoek onder gemeenten. Deze onderzoeken worden ondermeer gebruikt voor de tussentijdse evaluatie en rapportage aan de Kamer in het voorjaar van 2022.³ Deelresultaten kunnen echter al eerder aanleiding zijn om beleid, communicatie en ondersteuning bij te stellen. Het is van belang dat de onderzoeksrapporten in het kader van de implementatie-monitor goed aansluiten op de rapportages aan de Tweede Kamer. In reflectiebijeenkomsten met focusgroepen, de Wetenschappelijke Expertgroep en de stuurgroep worden de uitkomsten in een breder perspectief geplaatst.

Tabel: Overzicht van onderzoeken t.b.v. de implementatiemonitor

1	Analyse van de uitvraag scholen	n.t.b.	Alle scholen beantwoorden vragen over schoolscan, schoolprogramma en interventies. Deze antwoorden worden gekoppeld aan schoolkenmerken en geanalyseerd. De vragenlijst wordt opgesteld i.o.m. de sectororganisaties.	September 2021
2	OPTIONEEL: Tweede uitvraag aan scholen en analyse	n.t.b.	OPTIONEEL: in het voorjaar van 2022 wordt alle scholen in het nog een korte vragenlijst voorgelegd over de voortgang van de implementatie van de interventies uit het NP Onderwijs	n.t.b.
3	Verdiepend implementatieonderzoek scholen	Aanbesteding OCW	Het verdiepend onderzoek naar de implementatie van het NP Onderwijs bij scholen bestaat uit meerdere deelonderzoeken, die worden aanbesteed binnen de raamovereenkomst van OCW.	September 2021- eind 2023
3a	Schoolleiders: beknopte vragenlijst, steekproef		Kwalitatieve aanvulling op uitvraag aan scholen. Beknopte vragenlijst, zodat administratieve last gering is.	Sept. 2021
3b	Schoolleiders: beknopte vragenlijst, steekproef		Kwalitatieve aanvulling op uitvraag aan scholen van april 2022. Beknopte vragenlijst, zodat administratieve last gering is.	Mei 2022

³ Zie ook: motie van de leden Peters en Bisschop om de periode waarbinnen de middelen van het NP Onderwijs moeten worden besteed met twee schooljaren te verlengen als dat tussentijds nodig blijkt: 35570-VIII-232; en de motie Segers en Van Meenen over de middelen van het Nationaal Programma Onderwijs eventueel in drie schooljaren besteden: 35570-VIII-236.

3c	Scholen: 1 ^{ste} ronde steekproefonderzoek: casestudies		Verdiepend onderzoek op scholen met documentanalyse bij representatieve steekproef, evt. met gesprekken Evt. deels zelfde scholen als bij de eerste steekproef.	Okt/nov 2021
3e	Scholen: 2 ^{de} ronde steekproefonderzoek: casestudies			April/Mei 2023
4	Steekproefonderzoek bij gemeenten	Aanbesteding OCW		
4a	1 ^{ste} vragenlijst/ steekproefonderzoek gemeenten			April/Mei 2022
4b	2 ^{de} vragenlijst/ steekproefonderzoek gemeenten		Het verdiepend onderzoek naar de implementatie van het NP Onderwijs bij gemeenten bestaat uit twee deelonderzoeken, die worden aanbesteed binnen de raamovereenkomst van OCW	April/ mei 2023
5	Aanvullend onderzoek speciale doelgroepen ⁴		Voor speciale doelgroepen, zoals Caribisch Nederland, praktijkonderwijs en nieuwkomers wordt aanvullend kwalitatief onderzoek gedaan gedurende de looptijd van het NPO.	Sept. 2021-einde looptijd
6	Evaluaties Inhaal- en ondersteuningsprogramma's (IOP)	VU via NRO	Kennis over: welke interventies, hoe uitgevoerd en met welke resultaten. Onderzoek in PO en VO loopt deze zomer af. VE (kinderopvang) loopt door tot eind 2022.	PO en VO: Zomer 21 VE: 2022
7	Onderzoek ondersteuning scholen met een extra uitdaging	Aanbesteding OCW	Verdiepend onderzoek naar de effectiviteit van de ondersteuning aan scholen.	n.t.b.
8	Analyse helpdesk en ondersteuning aan scholen	Opdracht loopt		doorlopen d
9	Analyses verantwoording via jaarverslag (XBLR)	DUO/ OCW	Gaat om verantwoording achteraf over keuze interventies. Geeft inzicht in bijbehorende uitgaven en kosten.	Vanaf sept 2022 jaarlijks.
10	DUO-monitoring randvoorwaarden: - personeel: vacaturedruk, verzuim, concentratie lerarentekort op bepaalde	DUO		n.t.b.

⁴ In deze onderzoeken wordt zowel naar de implementatie van het NP Onderwijs als de vertragingen gekeken.

	scholen - schoolsluiting			
11	Slotonderzoek implementatie en analyse	Aanbesteding OCW	Evaluatie en inzichten NP Onderwijs.	Oktober 2023
12	Optie: onderzoek digitale leermiddelen en kansengelijkheid ⁵	n.t.b.	Eerst verkennen met Kennisnet.	n.t.b.

2.3 Nadere toelichting belangrijkste deelonderzoeken

Uitvraag aan scholen september 2021: PO, VO, (V)SO (1 en evt. 2)

In september 2021 zal een vragenlijst worden uitgezet onder alle schoolleiders (po/vo/(v)so). Aan de vragenlijst en de wijze waarop die wordt uitgezet wordt op dit moment gewerkt. Er worden daarbij ook gedragsdeskundigen betrokken, om de kwaliteit van de respons te maximaliseren.

In het voorjaar van 2022 wordt eventueel nog een dergelijke vragenlijst uitgezet onder schoolleiders, om een sectorbreed beeld te krijgen van de implementatie van het NP Onderwijs. Het uitzetten van deze vragenlijst, en de inhoud ervan, wordt besproken in de stuurgroep.

Opzet van verdiepend (steekproef)onderzoek onder scholen en gemeenten (3 en 4)

Op verschillende momenten worden onderzoek uitgezet onder scholen en gemeenten. Dit gedeelte van de implementatiemonitor wordt uitgevoerd door een externe partij, die door middel van een aanbesteding binnen de partners in het raamcontract wordt geselecteerd. De variëteit van de te onderzoeken interventies zal groot zijn. De onderzoeksmethode dient rekening te houden met deze variëteit. We denken in ieder geval aan:

Bij een representatieve steekproef van scholen en gemeenten:

- Analyse van relevante documenten van de scholen
- Vragenlijst voor schoolleiders, docenten en leerlingen, eventueel aangevuld met interviews
- Vragenlijst voor gemeenten (mogelijk alle), eventueel aangevuld met interviews bij een steekproef

Vragen aan scholen (steekproef)

Proces

1. In hoeverre is gebruik gemaakt van externe expertise bij de schoolanalyse en interventiekeuze, bijvoorbeeld door externe inhuur of ondersteuning vanuit OCW?
2. Hoe verliep het besluitvormingsproces? Wat was daarbij de rol van docenten, schoolleider, MR, bestuur en gemeente? (N.a.v. Kamerdebat en bedoeling om docenten centraal te stellen.)
3. In hoeverre waren de schoolanalyse en de menukaart behulpzaam bij het bepalen van de interventie keuze?
4. Gevolgen voor werkdruk?

Uitvoering (implementatie)

⁵ Motie Van Baarle, 35 570-VIII, nr. 243

1. Welke interventies kiezen scholen en waarom deze interventies? Voor welke doelgroep zijn ze bedoeld en waarom? In hoeverre is voor de school sprake van innovatie/ iets nieuws?
2. Wie voeren de interventies uit (team, tijdelijk voor NP Onderwijs geworven teamleden, externe partijen)?
3. Is de ervaren werkdruk als gevolg van de uitvoering van het programma toe- of afgenomen?
4. Is er samenwerking met de gemeente en hoe verloopt die?
5. Welke succesfactoren en belemmeringen ervaren scholen?
6. Heeft de uitvoering van de interventies consequenties voor de manier waarop de leraren (samen) werken en hun verdere professionalisering?
7. Welke duurzame opbrengsten verwachten leerlingen, ouders, leraren en schoolleiders, als het gaat om ontwikkeling van leerlingen, inzet/ manier van werken/ professionalisering van leraren en schoolontwikkeling?

Vragen aan gemeenten

1. Wat doen gemeenten met de extra middelen?
2. Hoe verloopt uitvoering bij gemeenten?
3. Hoe is de samenwerking met schoolbesturen en scholen?
4. Welke succesfactoren en belemmeringen ervaren gemeenten?
5. Is de inzet van gemeenten incidenteel (gedurende looptijd programma) of beoogt men duurzame samenwerking met scholen? Zo ja hoe wordt daarvoor gezorgd?
6. Wat zijn de (ervaren) opbrengsten bij gemeenten? (Niet alleen leeropbrengsten, maar ook t.a.v. brede onderwijskwaliteit en regionale samenwerking bijvoorbeeld).

Verdiepend onderzoek naar speciale doelgroepen (5)

Voor de scholen in Caribisch Nederland, praktijkonderwijs en onderwijs aan nieuwkomers zal mogelijk aanvullend onderzoek worden uitgezet om een beter beeld te krijgen van de implementatie van het NP Onderwijs op deze scholen. Dit onderzoek dient ook om inzicht te krijgen in de omvang, aard en ontwikkeling van de vertragingen. Deze onderzoeken leveren dus informatie op voor de implementatiemonitor en de resultatenmonitor.

Onderzoek ondersteuning scholen met een extra uitdaging (7)

Verdiepend onderzoek naar de effectiviteit van de ondersteuning door OCW aan scholen, m.n. de ondersteuning aan de 10% scholen met een extra uitdaging/risicoscholen. Onderzoeksvragen daarbij zijn: maken de scholen waarvoor dit aanbod primair bedoeld is ook gebruik van de ondersteuning; ervaren zij die ondersteuning als waardevol; en hoe verhouden de resultaten van de scholen die wel gebruik maken van het aanbod zich tot vergelijkbare scholen die daar geen gebruik van hebben gemaakt? Dit onderzoek hangt samen met analyse van de vragen aan de helpdesk die voor scholen wordt ingericht.

Analyse helpdesk en ondersteuning aan scholen (8)

De vragen die scholen zelf stellen aan OCW, via de helpdesk, kunnen een belangrijke bron van informatie vormen voor uitdagingen en obstakels die scholen tegenkomen bij de implementatie van

de interventies. Deze informatie is ook van belang voor mogelijke sturing tijdens de looptijd van het NP Onderwijs.

Analyses verantwoording via XBLR (9)

In de jaarverslagen wordt scholen gevraagd naar de implementatie van het NP Onderwijs en de besteding van middelen. Deze informatie is met name van belang voor de evaluatie van het programma en voor zicht op de bestedingen, zoals de inzet van externen.

DUO-monitoring randvoorwaarden (10)

DUO heeft veel gegevens beschikbaar over de arbeidsmarkt voor leraren en werkdruk (vacatures, mobiliteit, uitval en tekort). Deze gegevens zijn belangrijk voor een goed beeld van de implementatie en van mogelijke barrières en neveneffecten bij de implementatie. In overleg met DUO wordt gewerkt aan een overzicht van beschikbare data en de verschijning daarvan, zodat die gegevens optimaal kunnen worden gekoppeld aan de andere onderzoeken.

Slotonderzoek implementatie en analyse (11)

De gegevens die in het kader van de monitoring van het NP Onderwijs worden verzameld zullen uiteindelijk ook leiden tot een overkoepelende analyse van de implementatie. De conclusies hiervan zijn ook belangrijk als structurele opbrengst van het NP Onderwijs. De vraagstelling en vorm van dit slotonderzoek worden in de stuurgroep besproken.

3. Resultatenmonitor op stelselniveau

Doel	Landelijk zicht op de impact van corona op leerlingen en de omvang, aard en ontwikkeling van de corona-gerelateerde vertragingen en de relatie daarvan met bepaalde leerlingkenmerken en schoolkenmerken in de domeinen PO, VO en (V)SO en in ieder geval voor de duur van het programma.
Belangrijkste indicatoren	- PO groep 3 t/m 7: cognitieve tussentijdse onderwijsprestaties begrijpend lezen, spelling en rekenen - VO klas 1 t/m 3: cognitieve tussentijdse prestaties Nederlands (leesvaardigheid, woordenschat), Engels (leesvaardigheid, woordenschat), rekenen en wiskunde. - Eindprestaties PO (verplichte eindtoets) - Eindprestaties VO: SE/CE/Staatsexamen VO en VSO⁶) - Verdeling vertragingen naar leerlingkenmerken en schoolkenmerken - Schoolloopbanen en studiesucces PO, VO en vervolgopleiding (w.o. op- en afstroom, doorstroom naar vervolgonderwijs, zittenblijven, verblijfsduur) - Mentale gezondheid/ welbevinden leerlingen - Sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en executieve functies
Belangrijkste bronnen	- Toetsgegevens uit leerlingvolgsystemen van scholen - DUO registerdata (populatiegegevens) - Themaonderzoek inspectie - Zelfrapportage door scholen en verdiepend onderzoek scholen - Extern onderzoek GGD-GHOR (welbevinden) - Aanvullend onderzoek welbevinden po - Aanvullend onderzoek specifieke doelgroepen

3.1 Doel

Het hoofddoel van de resultaatmonitor is om een landelijk beeld te krijgen van de impact van corona op leerlingen en van de leer- en ontwikkelvertragingen die zij hebben opgelopen en van de ontwikkeling (herstel) van die vertragingen gedurende de looptijd van het NP Onderwijs. Het gaat hierbij om de brede ontwikkeling van leerlingen, dus om de cognitieve vertragingen, de sociaal-emotionele ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen. We willen daarbij ook in kaart brengen hoe de impact van corona verdeeld is over groepen leerlingen (kansengelijkheid), typen scholen en leergebieden en in welke mate de verschillen tussen scholen zijn gegroeid.

Wij streven naar een beeld van de brede ontwikkeling van leerlingen en kijken zowel naar de cognitieve ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling als het welbevinden van leerlingen. Daarbij moet aangetekend worden dat voor de laatste twee terreinen geldt dat het moeilijker is een vergelijking te maken met de situatie voor corona en vaak geen genormeerde instrumenten voor handen zijn.

⁶ Niet alle vso-scholen hebben een examenlicentie, op scholen waar geen sprake is van een examenlicentie leggen leerlingen vaak een staatsexamen af.

3.2 Opzet van de resultaatmonitor

De resultaatmonitor is in de praktijk opgebouwd uit verschillende deelonderzoeken die gezamenlijk een beeld geven van opgelopen vertraging en door herhaling inzicht geven in de ontwikkeling van de vertragingen. Voor bepaalde domeinen en/of doelgroepen wordt aanvullend onderzoek uitgevoerd, wanneer we verwachten dat de beschikbare informatie geen goed beeld zal opleveren.

Startmeting einde van het schooljaar 2020/2021

In de Kamerbrief is sprake van een nulmeting en de toezegging dat deze voor de zomer wordt uitgevoerd. Deze eerste meting bestaat feitelijk uit een aantal deelonderzoeken die gezamenlijk een eerste beeld geven van de omvang en verdeling van de vertragingen aan het einde van het schooljaar. Of inderdaad gesproken kan worden van een nulmeting en de leervertraging na de vakantie niet verder groeit, hangt af van de ontwikkeling van het coronavirus en de varianten daarvan. In het najaar van 2021 zal aan de hand van deze meting aan de Kamer worden gerapporteerd over de vertragingen die door corona ontstaan zijn.

Onderzoeksvragen voor de startmeting VE, PO, VO, (V)SO,:

- Wat is de omvang van de leervertraging die leerlingen hebben opgelopen op de kernvakken en hoe is die verdeeld over de leergebieden, schoolniveaus (VO) en leerjaren?
- Zijn er substantiële verschillen op basis van leerlingkenmerken (SES, CBS-indicator, geslacht)?
- Zijn er substantiële verschillen naar schoolkenmerken? En nemen de schoolverschillen toe/af?
- In hoeverre is sprake van een vertraging in de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen?
- Wat is de impact van de sluiting van de voorzieningen voor voorschoolse educatie en het jonge kind in het algemeen?
- Wat is de impact van de schoolsluiting in Caribisch Nederland?
- Wat is de impact van de schoolsluiting in het praktijkonderwijs?
- Wat is de impact van de schoolsluiting voor nieuwkomers?

Overzicht onderzoeken voor eerste meting en vervolgmetingen

Onderstaande tabel geeft een beeld van de (beoogde) onderzoeken in het kader van de eerste meting.

Tabel - Overzicht belangrijkste bronnen/ onderzoeken resultaatmonitor

	Wat	Partij	Bijzonderheden	Oplevering
1	Analyse LVS-data			
1a	Analyse PO t/m M-toetsen 2021, eenmalig	Leeruniek/ Oxford	Opbrengsten begrijpend lezen, spelling en rekenen. Groep 3 t/m 7.	Juni 2021
1b	Analyse PO, periodiek herhaald	NCO	Opbrengsten begrijpend lezen, spelling en rekenen. Groep 3 t/m 7, verbonden aan CBS-data.	Jaarlijks in mei (M-toets) en sept/okt. (E-toets)
1c	Analyse VO, eenmalig, evt.	CITO	Opbrengsten Nederlands,	Juli 2021

	herhalen		Engels, Wiskunde klassen 1 t/m 3	Evt. jaarlijks herhalen
1d	Analyse VO, periodiek herhaald	NCO	Opbrengsten Nederlands, Engels, Wiskunde klassen 1 t/m 3	Afhankelijk van deelname vanaf juli 2022
2	DUO registerdata			
2a	Eindprestaties PO	DUO	Eindtoetsresultaten (en adviezen)	Zie bijlage
2b	Eindprestaties VO	DUO	Slagingspercentages; cijfers SE, CE, Staatsexamen (gecorrigeerd voor aangepaste normering).	Zie bijlage
2c	Schoolloopbanen	DUO	Doorstroomdata alle scholen PO, VO, (V)SO. Geeft daarom ook zicht op praktijkonderwijs, CN, (V)SO.	Zie bijlage
3	Welbevinden & sociaal emotioneel			
3a	Gezondheidsmonitor jeugd (VO)	GGD-GHOR	Bestaande monitor. Normaal 4-jaarlijks, nu 2-jaarlijks i.v.m. corona. Klas 2 en 4 VO. Geeft inzicht in de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van middelbare scholieren.	Eind 2021 Eind 2023?
3b	Gezondheidsenquête CBS (VO)	CBS	Bestaand periodiek onderzoek. Jaarlijks, 12 jaar en ouder. Een deel van deze enquête gaat in op de psychische ongezondheid van jongeren.	Cijfers over 2020 zijn beschikbaar Cijfers over 2021 komen in Q3 2022
3c	Health Behaviour in School-aged Children (VO)		Bestaand periodiek onderzoek; 4-jaarlijks, 11 - 17 jaar (vanaf groep 8). Brengt in beeld: sociale integratie, psychische gezondheid, risicogedrag en welbevinden van jongeren.	Meting is in najaar 2021. Rapport voorjaar 2022
3d	Onderzoek welbevinden PO	Aanbesteding OCW	Ntb, afstemmen met overlegpartners. Eventueel uitbreiding jeugdmonitor.	N.t.b.
3e	Onderzoek executieve vaardigheden PO en VO	Aanbesteding OCW	Ntb, afstemmen met overlegpartners. Eventueel uitbreiding jeugdmonitor.	N.t.b.
4	Impact COVID na 16 maanden	lvhO	Kwalitatief onderzoek op basis van bevraging schoolleiders, leerlingen en ouders.	September 2021

5	Peilonderzoeken PO/VO	lvhO	Zie toelichting.	
6	Uitvraag aan scholen	OCW/DUO	Leverd op hoofdlijnen inzicht in leer- en ontwikkelingsgebieden waar grootste vertraging zit volgens schoolleiders. Inclusief sociaal-emotionele vaardigheden en welbevinden. Optionele vragen over voorexamen leerlingen. Zie de toelichting bij nr. 1 van de implementatiemonitor.	Sept. 2021 Optie sept. 2022
7	Verdiepend implementatieonderzoek scholen		Aanvullend kwalitatief beeld vertragingen PO, VO, (V)SO. Zie toelichting bij nr. 2 van de implementatiemonitor.	Sept. 2021-eind 2023
8	Aanvullend onderzoek speciale doelgroepen ⁷		Voor speciale doelgroepen, zoals Caribisch Nederland, praktijkonderwijs en nieuwkomers wordt (mogelijk) aanvullend kwalitatief onderzoek gedaan gedurende de looptijd van het NPO. Zie ook nr. 5 van de implementatiemonitor.	Sept. 2021-eind 2023

3.3 Toelichting

Data uit leerlingvolgsystemen (1)

Scholen beschikken zelf over veel gegevens over leerlingprestaties door de jaren heen die zij in leerlingvolgsystemen registreren. Doordat voor het meten van prestaties gebruik wordt gemaakt van genormeerde toetsen zijn de prestaties te vergelijken met de prestaties van leerlingen voor corona. Het gaat dan wel om de prestaties voor een beperkt aantal leergebieden. In het po zijn dat begrijpend lezen, spelling en rekenen/wiskunde (groep 3 t/m7). In het vo gaat het om Nederlandse en Engelse leesvaardigheid en woordenschat en rekenen en wiskunde (klassen 1 t/m 3). Voor de eerste meting heeft Leeruniek opdracht gekregen om voor het po de vertragingen tot en met de M-toets te reconstrueren; voor vo heeft CITO een vergelijkbare opdracht gekregen. Voor de vervolgmetingen willen we gebruik maken van het Nationaal Cohort Onderzoek (NCO) dat door NRO wordt uitgevoerd.

De algemene methodiek is steeds om de geboekte voortgang van leerlingen op leerlingvolgsysteemtoetsen in de Corona-periode tussen twee meetmomenten af te zetten tegen

⁷ In deze onderzoeken wordt zowel naar de implementatie van het NP Onderwijs als de vertragingen gekeken.

dezelfde voortgang tussen dezelfde twee meetmomenten in de pre-corona jaren.⁸ Het type informatie dat dit oplevert is:

- Gemiddeld beeld opgelopen achterstand (bv uitgedrukt in aantal weken learning loss, standaarddeviatie, of % van 'normaal' in een jaar geboekte leerwinst)
- Naar leergebied en leerjaar
- Naar schoolkenmerken (bv omvang, denominatie, achterstandsscore CBS, schoolniveau)
- Naar leerlingkenmerken (bv opleiding ouders, inkomen ouders, etniciteit, geslacht)
- Naar eerder prestatieniveau van leerlingen (laag-midden-hoog)
- Naar omgevingskenmerken (bv stedelijkheid, regio)

In het kader van het NP Onderwijs zal een impuls worden gegeven aan de werving van scholen (koppeling van hun LVS aan het NCO) in zowel het PO als VO en de rapportages aan scholen, ten behoeve van hun eigen inzicht in de ontwikkeling van de achterstanden van leerlingen. Een groot deel van de po-scholen (ca 40 procent) is inmiddels aangesloten op het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NCO), een faciliteit die het mogelijk maakt data uit het LVS te koppelen aan registerdata van DUO en CBS. Deze koppeling dient twee doeleinden: het (terug)rapporteren van (verrijkte) informatie aan scholen en besturen over de voortgang van hun leerlingen (inclusief benchmarks met vergelijkbare scholen) en het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek.

Voor vo-scholen geldt dat de koppeling van LVS aan het NCO momenteel in de testfase zit. Verwachting is dat vanaf begin 2022 vo-scholen in het algemeen aan kunnen sluiten en mogelijk in juni of juli 2022 de eerste analyse op stelselniveau kan worden gegeven. Wanneer de uitbreiding van NCO minder goed verloopt dan beoogd, kan aan de Stichting CITO nogmaals een opdracht worden gegeven. Aandachtspunt voor de LVS-analyses in het vo is de representativiteit. In het vo is een leerlingvolgsysteem met genormeerde toetsen immers niet verplicht en worden lvs-toetsen minder regelmatig afgenomen. Tezamen met de verschillende schoolniveaus zou dit er toe kunnen leiden dat niet over alle niveaus of klassen betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan. Om die reden zal bij de uitvraag aan scholen en het verdiepend implementatieonderzoek op vo-scholen in meer detail worden gevraagd naar de ervaren vertragingen/ resultaten dan op po-scholen.

Registerdata van DUO (2)

DUO beschikt over populatiegegevens met betrekking tot de voortgang van leerlingen/hun schoolloopbanen, de onderwijsopbrengsten aan het einde van het basis- en voortgezet onderwijs en kan deze data uitsplitsen op het niveau van scholen/schoolvestigingen, onderwijstypen en specifieke groepen leerlingen (bv. kwetsbare groepen, of leerlingen die in een bepaalde pilot/experiment zitten).

Ten behoeve van de resultaatmonitor en nulmeting kan DUO de gegevens in beeld brengen van de schooljaren voor de coronacrisis, de schooljaren tijdens de coronacrisis (eind 2019/20 en 2020/21) en – als dat straks mogelijk is – de schooljaren na de coronacrisis, zodat de impact van corona zo goed mogelijk zichtbaar is. Het gaat deels om rapportages die DUO al maakt, deels om nieuwe onderzoeksvragen. DUO krijgt extra capaciteit om de rapportages en analyses van de data te kunnen uitvoeren. Zie de bijlage voor een overzicht van analyses die aan de hand van DUO-data gemaakt zou kunnen worden.

Sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en welbevinden (3)

⁸ Hierbij is het van belang om rekening te houden met het gegeven dat mogelijk meer leerlingen op een te laag vo-niveau terecht zijn gekomen en wellicht goede resultaten laten zien, maar wel op een lager niveau.

Uit een inventarisatie komt naar voren dat veel basisscholen de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun leerlingen volgen middels een instrument. Wanneer we deze data voor landelijk onderzoek willen gebruiken, dienen ouders daarvoor toestemming te geven. In het vo is gebruik van dergelijke instrumenten veel minder gemeengoed. Wel zijn er voor het vo drie landelijke monitors, die inzicht geven in het mentale welbevinden van leerlingen in het vo en die jaarlijks of twee jaarlijks worden afgenomen. Als laatste blijkt dat er sowieso geen gegevens beschikbaar zijn over de executieve functies van leerlingen, noch bij scholen, noch bij een landelijke partij.

Om bovenstaande hiaten op te vangen, wordt onderzocht in hoeverre we voor mentaal welbevinden/ sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen in het po, zelf een landelijke meting kunnen laten uitvoeren. Een bureau zal dan in opdracht van OCW deze meting bij een steekproef van basisschoolleerlingen aan de hand van een gevalideerd instrument uitvoeren. Ook verkennen we hoe de ontwikkeling van leerlingen in de executieve functies goed in beeld kan worden gebracht. Over beide (monitor welbevinden in po en meten van executieve functies) zijn we in gesprek met (kennis)partners in de jeugdzorg en gezondheidszorg (NJI, Trimbos, GGD-GHOR, RIVM en VWS).

Impact COVID na 16 maanden (4)

De inspectie voert momenteel onderzoek uit in het po, vo en (v)so naar de gevolgen van de coronacrisis voor de kwaliteit van het onderwijs en vraagt daarbij ook naar de maatregelen die besturen en scholen/opleidingen nemen om de negatieve gevolgen te herstellen en positieve te behouden. Hiervoor worden besturen, schoolleiders en leerlingen bevroegd. De inspectie vraagt ook naar sociaal-emotionele ontwikkeling en welbevinden van leerlingen. De technische rapportage over het onderzoek verschijnt in september 2021. Een meer uitgebreide analyse van de uitkomsten verschijnt in de Staat van het Onderwijs van 2022.

Peilingsonderzoeken po en vo (4)

In het po worden onder regie van de Inspectie van het Onderwijs peilingsonderzoeken uitgevoerd (Peil.onderwijs). De peilingsonderzoeken brengen voor verschillende leergebieden in het curriculum in beeld welke prestaties (kennis en vaardigheden) leerlingen leveren en hoe het onderwijsaanbod op de scholen eruit ziet. Ook de ontwikkelingen hierin (trends) worden in beeld gebracht doordat leergebieden periodiek worden gepeild (sinds 1987). Alle leergebieden komen aan bod: zowel de basisvaardigheden taal en rekenen als ook de moeilijkere meetbare leergebieden zoals burgerschap, kunst & cultuur, natuur & techniek en bewegingsonderwijs. Ook brengt het peilingsonderzoek de aanbodkant in beeld: hoe geven scholen hun onderwijs vorm? Hoe vertalen ze de kerndoelen en referentieniveaus naar de dagelijkse lespraktijk? De peilingsonderzoeken zijn gebaseerd op een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve data.

Als het gaat om het in beeld krijgen van de cognitieve uitkomsten van leerlingen op stelselniveau, zijn de peilingsonderzoeken een aanvulling op de data die we al verzamelen via het NCO en de registerdata van DUO. Vanwege de doorlooptijd van de onderzoeken gaat het om een aanvulling en verdieping op de andere monitoringsonderzoeken.

In het kader van NP Onderwijs investeren we ook in peilingsonderzoek in het vo, dat nu nog niet wordt uitgevoerd. Daarmee krijgen we op lange termijn niet alleen beter zicht op de prestaties in de onderbouw van het vo op de referentieniveaus taal en rekenen, maar ook op de doorlopende leerlijn po-vo. Waarschijnlijk zal de eerste peiling in het voorjaar van 2022 plaatsvinden, omdat er anders samenloop is met PISA. Het peilingsonderzoek in het vo draagt dus vooral bij aan het inzicht in de resultaten vo op lange termijn en draagt bij aan de verbetering van de kennisinfrastructuur.

Tabel – Voorlopige planning peilonderzoeken po

Inhoud	Sector	2020 jan-jul	2020 aug-dec	2021 jan-jul	2021 aug-dec	2022 jan-jul	2022 aug-dec	2023 jan-jul	2023 aug-dec
Jaarlijkse peiling TR	BO	P (apr)		n.v.t.		P (apr)		P (apr)	
Burgerschap	BO	V				P (jan?)			
Lezen (afstemming PIRLS)	(S)BO			V				P (apr?)	
Burgerschap	S(B)O			V			P (nov?)		
Mens en Maatschappij	BO					V			P (nov?)
Digitale geletterdheid	BO					V			P (nov?)

V = verzamelen data

P = publicatie

4. Effectmeting van een aantal specifieke interventies

Doel	Robuust inzicht in de effectiviteit van een aantal veelbelovende interventies. Onder welke omstandigheden wordt het meeste effect bereikt en welk type leerling is er het meest bij gebaat. Zo wordt het duurzaam effect van het programma versterkt door kennisopbouw over effectieve interventies voor onderwijsachterstandenbestrijding.
Belangrijkste vragen / indicatoren	Een beperkt aantal (5 à 10) veelbelovende interventies onderzoeken op hun effectiviteit bij het terugdringen van achterstanden/leervertraging.
Belangrijkste bronnen	Nog op te zetten experimenteel onderzoek

4.1 Doel effectmeting

De verwachting is dat de variatie aan interventies die scholen kiezen op basis van de menukaart groot zal zijn. Ook zal er naar verwachting sprake zijn van selectiviteit op school- en leerlingniveau in de inzet van interventies. Dat maakt het complex om op een overtuigende wijze effecten van ingezette interventies te meten. Toch willen we graag meer wetenschappelijke evidentie verzamelen over de effectiviteit van de inzet van specifieke interventies, zodat we ook voor de langere termijn kennis opdoen over wat werkt bij het verkleinen van onderwijsachterstanden. Een experimentele opzet met een beperkt aantal veelbelovende interventies waar scholen voor kunnen intekenen kan bijdragen aan een dergelijke kennisbehoefte en kennisopbouw.

4.2 Onderzoekopzet op hoofdlijnen

Het voorstel is om een aantal veelbelovende interventies om onderwijsachterstanden te bestrijden uit te testen in de onderwijspraktijk door middel van een experimentele opzet. Experimenteel wil zeggen door middel van aselecte toewijzing van deze interventies aan een interventiegroep die de interventie gaat toepassen en een controlegroep die dit niet gaat doen. Op deze manier wordt overtuigende kennis opgedaan over de effectiviteit van een aantal veelbelovende interventies, waar het veld zijn voordeel mee kan doen.

4.3 Toelichting

Het voordeel van een experiment

Aselecte interventie- en controlegroepen zijn uitermate geschikt om causale effecten overtuigend te kunnen vaststellen. Op deze manier vindt er zo min mogelijk verstoring plaats door externe factoren (zoals bv de ontwikkeling van de Covid-situatie, de ontwikkeling van het lerarentekort) en door selectie-effecten (d.w.z. bepaalde interventies worden vooral ingezet op bepaalde type leerlingen of scholen). Verstoring die wel vaak plaatsvindt bij een voor- en een nameting bij leerlingen of scholen die aan een bepaalde interventie deelnemen of een vergelijking tussen scholen/leerlingen die wel en niet aan een bepaalde interventie deelnemen.

Selectie van de interventies, evaluatoren en deelnemende scholen

Het uitgangspunt voor de totstandkoming van de experimenten is het model van de Education Endowment Foundation (EEF) dat inmiddels al een aantal jaar met succes beproefd is. Kenmerkende elementen van dit model zijn i) een aparte call voor te testen interventies waarbij wordt gescoord op een set van criteria zoals sterkte van de aanwezige evidentie en schaalbaarheid van de interventie. Op deze call kunnen interventie-ontwikkelaars, scholen, gemeenten of wetenschappers inschrijven. ii) selectie van onafhankelijke evaluatoren, iii) vast te leggen overeenstemming over de opzet van het experiment (o.a. minimale omvang, wijze van selectie van interventiegroep en controlegroep, te gebruiken meetinstrumenten) iv) een call voor scholen om hun belangstelling kenbaar te maken om deel te nemen aan een specifiek experiment, en v) veel aandacht voor brede kennisdeling van de opbrengsten van de trials door middel van onder andere verwerking in een overzicht van bewezen effectieve interventies en in guidance reports voor de onderwijspraktijk.

Haalbaarheid/belangstelling

Onderwijsbewijs (37 experimenten) en Innovatie-Impuls Onderwijs (IIO) (5 experimenten) in Nederland, ruim 150 experimenten (trials) in Engeland via de Education Endowment Foundation (EEF) en talloze gecontroleerde experimenten in diverse andere landen hebben aangetoond dat er voldoende bereidheid is onder scholen om deel te nemen. Inmiddels heeft 1 op de 3 scholen in Engeland deel genomen aan een of meerdere van de door EEF gefinancierde experimenten. De laagdrempeligheid voor scholen om belangstelling voor deelname kenbaar te maken, het zo veel mogelijk gebruik maken van toch al in het reguliere onderwijsproces verzamelde data om de onderzoekslasten te beperken⁹, de mogelijkheid om met een groep scholen op een gestructureerde en goed voorbereide wijze aan de slag te gaan met een veelbelovende interventie, en de opgedane kennis die handzaam terugvloeit naar de onderwijspraktijk lijken belangrijke factoren die bijdragen aan deze grote belangstelling.

Het is denkbaar dat de Covid-19 situatie invloed heeft op de belangstelling van scholen om deel te nemen aan de experimenten. EEF geeft aan gewoon door te gaan met het uitzetten van nieuwe calls voor te testen veelbelovende interventies. De gedachte is om de experimenten in Nederland vanaf schooljaar 2022-2023 te laten starten. De verwachting is dat het onderwijsproces dan weer meer is genormaliseerd. Deze planning is ook gebaseerd op de ervaring van de EEF met doorlooptijden vanaf het moment van het uitzetten van calls tot aan de start van de trials.

Stand van zaken en vervolgproces

- Er hebben enkele gesprekken plaatsgevonden met EEF om meer te horen over hun processen en aanbevelingen ten aanzien van het organiseren van experimenten (trials) met veelbelovende interventies. EEF heeft naar aanleiding van deze gesprekken ook nuttige documenten gedeeld, waar we ons voordeel mee kunnen doen.
- EEF heeft een presentatie gegeven aan een brede groep toehoorders, waaronder vertegenwoordigers van de Raden, het lerarencollectief, het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), leden van de programmacommissie van het onderwijsachterstandenonderzoek van het NRO, en leden van de wetenschappelijke expertgroep van het NPO.
- OCW is in gesprek met het NRO over de uitwerking van het plan.

⁹ Deelnemende scholen zal wel gevraagd worden mee te werken aan onderzoek waarbij de implementatiegetrouwheid van de interventie wordt gemeten. Dat blijkt namelijk vaak een bepalende factor voor de effectiviteit.

- Belangrijke eerste mijlpaal is de publicatie van een call voor te testen interventies. Dit is vooralsnog voorzien voor dit najaar.
- Beoogde start van de (eerste) experimenten is schooljaar 2022-23.

1.

5. Governance, begeleiding en rapportages

5.1 Brede stuurgroep

Het is van belang dat de monitoring van het NP Onderwijs kan rekenen op draagvlak bij veldpartijen en signalen vanuit het veld tijdig worden opgepikt. Om die reden is ervoor gekozen om een brede stuurgroep voor de monitoring in te richten naar analogie van de stuurgroep die voor PEIL-onderwijs bestaat en waarmee goede ervaring is opgedaan. De verdere uitwerking van de onderdelen van de monitoring wordt in de stuurgroep besproken. Verder zal de stuurgroep een standpunt innemen over maatschappelijke duiding bij de (tussen)resultaten. Het kan daarbij gaan om onderzoeken waarvan OCW de opdrachtgever is, maar ook om onderzoeken door derden. De stuurgroep denkt ook mee over de samenstelling en vraagstelling aan de focusgroep. Deelname aan de stuurgroep is met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheid.

In de stuurgroep zijn vertegenwoordigd: OCW (voorzitter), PO-Raad (ook namens speciaal onderwijs), VO-raad, Inspectie van het Onderwijs, SLO. Een deelnemer van de Wetenschappelijke Expertgroep sluit aan bij de vergaderingen als informant.

5.2 Focusgroepen

De resultaten van onderzoeken worden zoveel mogelijk eerst besproken met het veld, via een focusgroep. Die bespreking in een reflectiebijeenkomst levert een eerste duiding op van de onderzoeksresultaten: wat valt op, wat zijn mogelijke oorzaken. Het gaat om een divers samengestelde groep van onderwijsprofessionals, maar de samenstelling kan per onderzoek verschillen. In de focusgroep zitten leraren po en vo, medewerkers kwaliteitszorg, ib'ers en schoolleiders. De uitkomst van de focusgroep wordt met zowel de expertgroep als de stuurgroep besproken, of zij worden betrokken bij de reflectiebijeenkomst.

5.3 Wetenschappelijke Expertgroep

De Wetenschappelijke Expertgroep fungeert als klankbord en sparringpartner van OCW als het gaat om de monitoring en evaluatie van het NPO. Door de brede samenstelling van de groep kan daar bij uitstek een meer gestructureerd gesprek over de onderzoeksuitkomsten plaatsvinden, ter deliberatie. Doel van de groep is om eraan bij te dragen dat de monitoring en evaluatie van het NPO op een gedegen en verantwoorde manier worden uitgevoerd en valide conclusies worden getrokken.

Meer concreet geeft deze commissie op verzoek van OCW:

- feedback op de onderzoeksopzet voor het programma;
- feedback op de opzet van deelonderzoeken, zoals de effectmeeting;
- een uitspraak over de validiteit van de opzet van deelonderzoeken, zoals de effectmeeting;
- een beoordeling van de robuustheid en duiding van de (tussentijdse) onderzoeksresultaten.

De expertgroep heeft de mogelijkheid om op basis van rapportages voorstellen te doen voor aanvullende onderzoeken.

De expertgroep speelt nadrukkelijk een rol bij de tussentijdse rapportage in het voorjaar van 2022 en de eindevaluatie (waarschijnlijk najaar 2023). Juist op deze momenten is het van belang met

wetenschappers het gesprek te voeren over de duiding van de diverse deelonderzoeken. De begeleidingsgroep wordt in principe voor de gehele duur van het NPO ingericht.

De commissie bestaat uit wetenschappers die expertise op verschillende onderzoeksterreinen inbrengen (onderwijs-economisch onderzoek, onderzoek naar sociaal-emotionele ontwikkeling en welbevinden van jongeren, en onderzoek naar schoolontwikkeling).

Samenhang met Platform Perspectief Jongeren

Zoals in de Kamerbrief is aangekondigd wordt ook een maatschappelijke begeleidingscommissie voor het programma ingericht. Deze commissie heeft de naam Platform Perspectief Jongeren gekregen. Deze commissie zal aan de slag gaan met de opdracht om relevante maatschappelijke ontwikkelingen te signaleren richting alle partners van het NP Onderwijs en het Ministerie van OCW adviseren over een goede samenhang met andere ontwikkelingen in het jeugdbeleid. De commissie heeft een brede samenstelling en heeft de opdracht om haar aanbevelingen in overleg met jongeren vorm te geven. Deze commissie zal niet direct om feedback worden gevraagd over de monitoring van het NP Onderwijs, maar zal daar mogelijk uit eigen beweging wel over adviseren. Het advies van het Platform kan aanleiding zijn om de monitoring en onderzoeksvragen bij te stellen.

5.4 Rapportages en verspreiding van onderzoeksresultaten

Twee keer per jaar rapportage aan de Tweede Kamer

Aan de Tweede Kamer is toegezegd dat door OCW twee keer per jaar wordt gerapporteerd over de voortgang van het NP Onderwijs. De resultaten van dit monitoringsplan zullen steeds een belangrijke bron zijn voor die rapportages. In het najaar van 2021 zal een eerste voortgangsrapportage naar de Kamer gaan en vervolgens in het voorjaar van 2022, najaar 2022 en het voorjaar van 2023.¹⁰ Eind 2023 volgt de eindevaluatie, waarin wordt teruggeblikt op het hele programma en het effect daarvan, wordt in kaart gebracht welke kennis het programma heeft opgeleverd, bijvoorbeeld over effectieve interventies en wordt bekeken welke onderdelen van de monitoring in het kader van het programma in aanmerking komen om structureel in te zetten om het zicht op het stelsel te vergroten.¹¹

Openbaarmaking en verspreiding onderzoeksresultaten

De onderzoeken en analyses in het kader van de monitoring hebben een ritme dat niet per se samenvalt met het ritme van de rapportages aan de Tweede Kamer. Per onderzoek zal daarom worden bekeken hoe de resultaten het best kunnen worden gedeeld met het veld (leereffect), de Tweede Kamer en andere stakeholders. Alleen voor de onderzoeken waarvan OCW (inclusief DUO) opdrachtgever is, geldt dat OCW zeggenschap heeft over het moment van openbaarmaking. Voor deze onderzoeken geldt in de regel een termijn van vijf weken nadat het rapport definitief is gemaakt. Wanneer bijvoorbeeld een beleidsreactie bij een rapport gewenst is, kan van deze termijn worden afgeweken. Over het publicatiemoment van onderzoeken die door NRO en de inspectie worden gedaan, wordt afgestemd met deze organisaties.

¹⁰ Ritme van rapporteren kan in de praktijk afwijken van deze planning i.v.m. toezeggingen aan de Kamer en de beschikbaarheid van onderzoeksresultaten.

¹¹ Zie ook de motie Paul/Peters over best practices in het kader van monitoring binnen het Nationaal Programma Onderwijs: 35830-VIII-10.

Streven is om onderzoeksresultaten zo snel en effectief mogelijk te delen met het onderwijsveld, wetenschap, gemeenten en andere relevante partijen. OCW onderzoekt momenteel hoe deze informatievoorziening eventueel gefaciliteerd zou kunnen worden in de vorm van een kennisplein of kenniskast.

Tussentijdse evaluatie en eventueel bijstelling en verlenging programma voorjaar 2022

In het voorjaar van 2022 zal een tussentijdse evaluatie van het programma plaatsvinden.¹² We betrekken de stuurgroep en de wetenschappelijke expertgroep bij deze tussentijdse evaluatie. Ook betrekken we een focusgroep vanuit de praktijk om te reflecteren op de resultaten tot dan toe. De belangrijkste vragen zijn:

1. In hoeverre hebben scholen en gemeenten effectieve interventie(s) ingezet op basis van het schoolprogramma en passend bij de opgelopen vertragingen? (output)
2. Welke uitvoeringsproblematiek speelt er eventueel?
3. In hoeverre zien we al ontwikkelingen in het terugdringen van de vertragingen, in het bijzonder bij specifieke doelgroepen? (outcome)

Mogelijk komt ook het Platform Perspectief Jongeren in deze periode met een tweede advies.

¹² Zie: motie van de leden Peters en Bisschop om de periode waarbinnen de middelen van het NP Onderwijs moeten worden besteed met twee schooljaren te verlengen als dat tussentijds nodig blijkt: 35570-VIII-232; en de motie Segers en Van Meenen over de middelen van het Nationaal Programma Onderwijs eventueel in drie schooljaren besteden: 35570-VIII-236.

Bijlage: analyses door DUO

DUO beschikt over populatiegegevens met betrekking tot de voortgang van leerlingen/ hun schoolloopbanen (inschrijfgegevens en stroomdata cohorten), de onderwijsopbrengsten aan het einde van het basis- en voortgezet onderwijs en kan deze data uitsplitsen op het niveau van scholen/schoolvestigingen, onderwijstypen en specifieke groepen leerlingen (bv. kwetsbare groepen, of leerlingen die in een bepaalde pilot/experiment zitten). Hieronder volgt een opsomming van de specifieke ontwikkelingen die in beeld zullen worden gebracht door DUO in het kader van de resultaatmonitor. De planning is onder voorbehoud.

	Analyse	Inzicht	Planning
Eindresultaten			
1	PO: ontwikkeling van de eindtoetsscores, de komende schooljaren versus afgelopen schooljaren	Geeft een indicatie van de achterstanden sinds Corona en mogelijk herstel daarvan	Jaarlijks augustus
2	VO: ontwikkeling van de resultaten van de schoolonderzoeken (SE), eindexamens (CE)	Geeft een indicatie van de achterstanden sinds Corona en mogelijk herstel daarvan.	Jaarlijks augustus/ september
3	Staatsexamens van de leerlingen van de afgelopen tien jaar (voor, tijdens en straks ook na de coronacrisis)	Geeft een indicatie van de achterstanden sinds Corona en mogelijk herstel daarvan.	Jaarlijks februari/maart
Loopbanen			
4	Aantal leerlingen per sector/type: voor, tijdens en na corona	Meer leerlingen in sbo, (v)so, pro t.o.v. regulier duidt mogelijk op toegenomen achterstanden/ problematiek	Jaarlijks februari/ maart
5	PO, vo, (v)so: zittenblijvers, versnellers, op- en afstroom. Vo: uitgesplitst voor pro.	Zegt iets over eventuele veranderingen in hoe leerlingen door het onderwijs stromen. Meer zittenblijvers en meer afstromers dan voor Corona kunnen duiden op leerachterstanden.	Jaarlijks februari/ maart
6	Po, vo, (v)so: ontwikkeling van de verblijfsduur (voor en na de coronacrisis).	Een langere verblijfsduur duidt mogelijk op een grotere achterstand	Jaarlijks februari/ maart
7	Vo/mbo: schoolloopbanen specifieke doelgroepen: 1) versneld en verrijkt vwo; 2) doorlopende leerlijn vmbo-mbo	bij meerdere cohorten zegt dit iets over mogelijke invloed van Corona op desbetreffende cohorten	Optie voor apart onderzoek
8	Vo: ontwikkeling brede brugklassen	Zorgt advies "kansrijk adviseren" ervoor dat er meer brede brugklassen ontstaan?	Februari/maart 2022

9	Ontwikkeling van het aantal vroegtijdig schoolverlaters uit het vo	Meer vroegtijdig schoolverlaters zou kunnen duiden op meer achterstanden	Jaarlijks febr./maart
Overgangen en advies po			
10	Schooladvies po vs plaatsing vo (trend 10 jaar)	In hoeverre wordt er kansrijk geplaatst?	Jaarlijks februari/maart
11	De positie in het onderwijs 3 jaar na de overgang in relatie tot de eindtoets en het schooladvies (in het kader van kansrijk adviseren en plaatsen). Trend afgelopen vijf schooljaren.		Zomer 2021
12	PO: gevolgen van uitblijven eindtoets 2020 voor de schoolloopbaan van dit cohort. Specifiek uitgesplitst naar onderwijsachterstandsscore. Inclusief motie Van den Hul. ¹³	Vergelijking met leerlingen die voor de coronacrisis uit het po stroomden: doet dit cohort het op lange termijn anders?	Februari/maart 2021: vervolgrapportage
13	Schooladvies vs herzien schooladvies: komende jaren vergeleken met coronacrisis en de jaren voor de coronacrisis.	Geeft indicatie van de achterstanden sinds Corona en mogelijk herstel daarvan	Jaarlijks augustus
14	Instroom in mbo en ho uit vo, inclusief uitsplitsingen zoals vmbo leerweg, profiel in havo/vwo, verblijfsduur in het vo, eindexamencijfers. Lange termijn: Na instroom in het mbo en ho ook kijken naar succes in het vervolgonderwijs, zoals de doorstroom in vervolgonderwijs, het switchgedrag en uitval (na 1 jaar en na 3 jaar).	Trendbreuk in doorstroom naar het vervolgonderwijs / indicatie voor opgelopen achterstanden	Jaarlijks febr./maart
15	Specifiek voor overgang vo-mbo: ontwikkeling in de doorlopende leerlijnen met het mbo: aantal leerlingen, aantal geslaagden, en hun succes in vervolgonderwijs?	Trendbreuk in doorstroom naar het vervolgonderwijs / indicatie voor opgelopen achterstanden	Jaarlijks febr./maart
Specifieke doelgroepen in beeld			
16	po: school(vestigingen) met kwetsbare populatie in beeld: analyses schoolloopbanen en onderwijsopbrengsten vergelijken voor scholen met en zonder kwetsbare populatie?	Geeft indicatie van gevolgen corona voor gelijke kansen	Eerste meting najaar 2021. Jaarlijks vanaf februari, als CBS achterstandsscores beschikbaar zijn,

¹³ Zie Motie Van den Hul over in beeld brengen van de groep leerlingen die is ondergeadviseerd, 35570-VIII-194.

			analyses vanaf april beschikbaar
1 7	vo: scholen met leerplus populatie/ achterstandsl leerlingen in beeld: analyses schoolloopbanen en onderwijsopbrengsten vergelijken met scholen met en zonder kwetsbare populatie?	Geeft indicatie van gevolgen corona voor gelijke kansen	Eerste analyse najaar 2021. Jaarlijks vanaf februari, als LPA bekostiging berekend is/ als CBS-achterstandsscorees beschikbaar zijn, Vervolganalyses vanaf april.
1 8	Nieuwkomers in beeld: analyses schoolloopbanen en onderwijsopbrengsten nieuwkomers	Geeft indicatie van gevolgen corona voor gelijke kansen	Eerste analyse najaar 2021. Jaarlijks vanaf januari nieuwe data beschikbaar, vervolganalyse vanaf maart.
1 9	Zicht op scholen met stapelingsproblematiek po/vo: schoolloopbanen en onderwijsopbrengsten op scholen met een extra uitdaging bijvoorbeeld door lerarentekort, kwetsbare populatie en financiële problemen. ¹⁴	Geeft indicatie van gevolgen corona voor gelijke kansen	n.t.b.

¹⁴ Mede i.v.m. motie Van den Hul/ Raan over recht doen aan verschillen in de mate waarin het lerarentekort het laten inlopen van opgelopen achterstanden bemoeilijkt, 35570-VIII-195.